

9. ΜΥΚΗΝΑΪΚΑ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΑ ΑΡΧΑΙΑΣ ΑΧΑΪΑΣ

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰσηλθὼν εἰς τὴν ἔρευναν τῶν Μυκηναϊκῶν Νεκροταφείων τῆς ἀνατολικῆς ἀρχαίας Ἀχαΐας, ὡς εἶχον ὑποσχεθῆ καὶ προαναγγείλει ἐν τοῖς ΠΑΕ 1938, σ. 118-119.

Ἐὰν δὲ τὰ νεκροταφεία ταῦτα ὀνομάζωμεν κατὰ συνθήκην Μυκηναϊκά, ὡς ἀναγόμενα εἰς τὴν τελευταίαν φάσιν τοῦ Ἑλλαδικοῦ πολιτισμοῦ, εἰς ἣν τοποθετοῦνται τὰ εὐρήματα τῶν Μυκηνῶν, ἡ ὀνομασία αὕτη προσήκει καὶ κατὰ κυριολεξίαν εἰς τὰ νεκροταφεία ταῦτα τῆς ἀρχαίας Ἀχαΐας, διότι ὑπάρχει παράδοσις ἀρχαία, καθ' ἣν ἐνταῦθα οἱ μὲν Μυκηναῖοι σύνοικοι ἐγένοντο τοῖς Ἀχαιοῖς ἀφικόμενοι κατὰ συμφορὰν ἐκ τῆς Ἀργολίδος, ὁ δὲ Ὀρέστης ἐγένετο ἰδρυτῆς ἐν Κερυνείᾳ ἱεροῦ τῶν Εὐμενίδων, δηλ. κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ὑστερομυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ, εἰς ὃν ἀνήκουσι τὰ ὑφ' ἡμῶν ἀνασκαπόμενα καὶ ἐρευνώμενα νεκροταφεία. Ταῦτα κατηγορηματικῶς ἀναφέρει ὁ Πausανίας ἐν τοῖς Ἀχαικοῖς VII, 25, 5 καὶ ἔ.

Ἔχομεν δ' εὖρει ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ἀχαΐᾳ πολλὰς θέσεις Μυκηναϊκῶν νεκροταφείων, ὧν τὴν ἔρευναν ἤρχισαμεν ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου.

Καὶ ἡ πρώτη θέσις, ἣν ἠρευνήσαμεν, ὀνομάζεται «*Τραπεζᾶ*» πλησίον τοῦ χωρίου Χατζῆ, ἀπέχοντος μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἔξ Αἰγίου.

Εἶναι δὲ ἡ θέσις αὕτη τραπεζοειδῆς γήλοφος κατάμεστος ἀμπελοφυτειῶν, ἐκ Ψαμμίτου λίθου λίαν εὐθρύπτου καὶ περιβάλλεται ὑπὸ τείχους σφζομένον κατὰ διαστήματα καὶ περιέχοντος πολλὰ εἶδη τειχοδομίας.

Οἱ τάφοι ἀτυχῶς ἦσαν κατεστραμμένοι καὶ σεσυλημένοι, ἡ δὲ καταστροφή καὶ σύλησις αὐτῶν ὀφείλεται οὐ μόνον εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀμπέλων ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ εἰς νεωτάτας καὶ ἐν βίᾳ γενομένας λαθραίας ἀνασκαφάς. Οὐδὲν εὖρημα ἔνεκα τούτου ἔσομεν.

Ἡ δὲ δευτέρα θέσις, ἣν ἠρευνήσαμεν, ὀνομάζεται «*Ἀχούρια*» πλησίον τοῦ χωρίου Ἀγλαδιές, ἀπέχοντος 2 1/2 ὥρας ἔξ Αἰγίου, εἰς τὰ πέραν τοῦ Σελινοῦντος ποταμοῦ ὑψώματα τῶν ὑπωρειῶν τῆς Φτέρης.

Εἶναι δ' ἡ θέσις αὕτη λίαν ἀπότομος λόφος, ἐν ᾧ ἔχει ἀναπτυχθῆ πλούσιος καὶ πυκνότατος πευκῶν, οὓς αἱ ρίζαι ἔχουσι καταστρέφει τοὺς ἐν αὐτῷ λαξευτοὺς τάφους, ὧν ἡ ἔρευνα καὶ ἄκαρπος καὶ δυσχερεστάτη ἔνεκα τούτου καθίσταται.

Ἡρκέσθημεν εἰς τὴν ἔρευναν τῶν ἐνιαχοῦ φαλακρῶν μερῶν τοῦ λόφου, ἐν οἷς συνηγήσαμεν μὲν τάφους ἀλλὰ πάντας σεσυλημένους ὑπὸ προσφάτων

λαθραίων ἀνασκαφῶν καὶ ὡς ἐκ τούτου οὐδὲν καὶ ἐκ τούτων εὗρημα ἔσχομεν.

Μετὰ πολυετῆ ἔρευναν τοῦ Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀρχαίας Ἀχαΐας πρώτην φοράν ἐπανήλθομεν καὶ δὴ μετὰ κοπιώδη ἔρευναν ἄνευ εὗρημάτων.

Εἶναι δ' ὅμως ἀρκετὸν διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου, ὅτι πιστοποιοῦμεν αὐτόθι τὴν ὕπαρξιν νεκροταφείων τῶν χρόνων ἐκείνων καὶ ὅτι ἐλπίζομεν εἰς τὴν εὕρεσιν πλουσιῶν εὗρημάτων, ἅψ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ πολιτισματος τῆς Κερυνείας (Μαμουσά), περὶ ἧς ἐγράψαμεν ἐν τοῖς ἀνωτέρω εἰρημένοις Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἣτις κυρίως ὑπῆρξε τὸ καταφύγιον τῶν προσφύγων Μυκηναίων, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Αἰγίῳ, τοῦ ὁποίου τὸ προϊστορικὸν νεκροταφεῖον σφύζεται καὶ τοῦ ὁποίου τὴν σωτηρίαν ἐπετύχομεν διὰ τῆς πρὸς τὸ Ἑπιτομεῖον Παιδείας ὑπ' ἀριθ. 587, 28-1-38 ἐμπιστευτικῆς ἡμῶν Ἐκθέσεως.

Ἐν τῇ ἐκθέσει περὶ τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1938 ἀνασκαφῆς ΠΑΕ σ. 119 εἶχον ὑποσχεθῆ νὰ δημοσιεύσω τὸν κατάλογον τῶν εὗρημάτων αὐτῶν, εὐθὺς ὡς ἤθελον ταῦτα καθορισθῆ καὶ συγκολληθῆ. Τούτου γενομένου δημοσιεύω κατωτέρω τὰ εὗρήματα ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὰ αὐτόθι ἀναφερόμενα.

1) Μέγας γαστροῦδος Μυκηναϊκὸς ἀφορεὺς μὲ δύο ὄτα ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ δύο ἀποφύσεις ἐπὶ τοῦ ὤμου. Ὑπὸ τὸν λαιμὸν ταινία μὲ συγκεντρικὰ ἡμικύκλια κεκοσμημένη. Ἀκέραιος καὶ μόνον ὀλίγον εἰς τὸ στόμιον ἀποκεκρουμένος. Ὑψος 0,40 μ., πλάτος στομίου 0,145 μ., πλάτος ἀγγείου μετὰ τῶν ὠτων 0,445 μ.

2) Μικρότερος Μυκηναϊκὸς ἀφορεὺς τετράωτος (τὰ ὄτα ἐπὶ τῆς κοιλίας ὧν τὰ δύο μεῖζονα τῶν ἑτέρων δύο). Περὶ τὴν κοιλίαν ταινία περιλαμβάνουσα καὶ τὰ τέσσαρα ὄτα καὶ κεκοσμημένη διὰ σειρῶν δεσμίδων ἡμικυκλίων ἀποτελουμένων ἐξ ἐπτὰ ἢ ἕξι ἢ πέντε ἢ καὶ τεσσάρων ἡμικυκλίων. Τὸ λοιπὸν ἀγγεῖον εἶναι κεκοσμημένον διὰ γραπτῶν ταινιῶν ἀπὸ τοῦ στομίου μέχρι τῆς βάσεως, ὧν τὰ χρώματα ἄριστα σφύζονται. Ὑψ. 0,26 μ., στομίου πλάτος 0,12 μ., πλάτος ἀγγείου 0,27 μ.

3) Τρίωτον εὐμέγεθες λεβήτιον (τὸ ἐν οὖς τεθραυσμένον). Πηλὸς ἐρυθρωπός. Περὶ τὰ ὄτα ζώνη πεπληρωμένη εἰς τὰ μεταξὺ τῶν ὠτων διαστήματα διὰ δύο κυκλικῶν σειρῶν ἐνουμένων διὰ δικτυωτοῦ τριγώνου. Ὑψ. 0,17 μ., πλάτος στομίου 0,11 μ.

4) Μικρότερον τρίωτον λεβήτιον ἀκέραιον. Περὶ τὰ ὄτα ζώνη καὶ μεταξὺ τῶν ὠτων κεκοσμημένη διὰ δικτυωτοῦ γραμμικοῦ κοσμήματος. Ὑψ. 0,11 μ., πλάτος στομίου 0,750 μ.

5) Μικρὰ μόνωτος οἰνοχόη ἔχουσα περὶ τοὺς ὤμους ταινίαν κεκοσμημένην διὰ δύο ἐπιμήκων κοσμημάτων, ἐσχηματοποιημένων φυτῶν ἢ ζώων τοῦ θαλασσίου βασιλείου μεταξὺ τῶν ὁποίων τρίγωνα διὰ γραμμῶν πεπληρωμένα. Ὑψ. 0,15 μ., πλάτος στομίου 0,045 μ. Τὸ ὄλον ἀγγεῖον διὰ γραπτῶν κύκλων πεπληρωμένον.

6) Τρίωτος κρατηρίσκος. Ἐλλείπουσι τὰ ὦτα καὶ μέρος τοῦ στομίου. Περὶ τὰ ὦτα ταινία πεπληρωμένη δι' ἡμικυκλίων καὶ ἄνωθι αὐτῶν διὰ μελάνων κοσμημάτων περιβαλλομένων ὑπὸ στιγμῶν. Ὑψ. 0,13 μ., πλάτος στομίου 0,09 μ.

7) Μικρὸν λεβήτιον τρίωτον. Στόμιον κατεστραμμένον. Πηλὸς πρασινόφαιος. Ἐπὶ τῆς κοιλίας συνεχῆς λοφοειδὲς κόσμημα. Ὑψ. 0,06 μ.

8) Ἔτι μικρότερον τρίωτον λεβήτιον μὲ κατεστραμμένον κατὰ τι τὸ χεῖλος. Πηλὸς ἐρυθρωπός.

9) Μικρὸν δίωτον κύπελλον ὀλίγον τεθραυσμένον περὶ τὸ χεῖλος καὶ πηλοῦ ἐρυθροῦ. Ὑψ. 0,07 μ., πλάτος στομίου 0,055 μ.

10) Τυφλόστομος ἀμοφορεὺς πηλοῦ ἐρυθρωποῦ ἀκέραιος. Περὶ τοὺς ὤμους κοσμήματα συμπλέγματος ψαροκοκκάλων. Εἶτα μέλανες κύκλοι περὶ ὄλον τὸ ἀγγεῖον. Ὑψ. 0,21 μ.

11) Τυφλόστομος ἀμοφορεὺς ἀκέραιος. Περὶ τοὺς ὤμους ζώνη μὲ ἡμικύκλια συγκεντρικὰ περατούμενα εἰς στιγμὰς μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐπίμηκες γραμμικὸν κόσμημα. Περὶ τὸ στόμιον ἀνὰ ἓν πυραμιδοειδὲς κόσμημα ἀποτελούμενον δι' ἐπαλλήλων πυραμίδων. Ὑψ. 0,21 μ.

12) Τυφλόστομος ἀμοφορεὺς ἀκέραιος καὶ μόνον τὸ στόμιον αὐτοῦ κατὰ τι ἔλλιπές. Περὶ τοὺς ὤμους ζώνη πλήρης ποικίλων γεωμετρικῶν κοσμημάτων. Περὶ τὴν κοιλίαν ἑτέρα ζώνη πλήρης διὰ συνεχῶν δεσμίδων συγκεντρικῶν ἡμικυκλίων, ἐκάστη τῶν ὁποίων ἐν μέρει καλύπτεται ὑπὸ τῆς ἐπομένης. Ὑψ. 0,25 μ.

13) Τυφλόστομον ἀμοφορείδιον φέρον ἐπὶ τῆς ζώνης τῶν ὤμων δεσμίδας ἡμικυκλίων καὶ τρίγωνον μεστὸν γραμμικῶν κοσμημάτων. Περὶ τὴν κοιλίαν ἑλικοειδῆ γραμμὴν. Τὸ λοιπὸν ἀγγεῖον διὰ μελανῶν κύκλων κεκοσμημένον. Μέρος τῆς κοιλίας τεθραυσμένον. Ὑψ. 0,175 μ.

14) Τυφλόστομον ἀμοφορείδιον ἀκέραιον ἐρυθρωποῦ πηλοῦ, φέρον ἐπὶ τῆς ζώνης περὶ τοὺς ὤμους ἀκτινωτοὺς κύκλους καὶ γραμμικὸν δικτυωτὸν κόσμημα. Ὑψ. 0,17 μ.

15) Τυφλόστομον ἀμοφορείδιον ἀκέραιον μὲ τὸ στόμιον ὀλίγον ἔλλιπές φέρον ἐπὶ τῶν ὤμων ποικίλα κοσμήματα. Ὑψ. 0,19 μ.

16) Παρόμοιον σχεδόν. Ὑψ. 0,15 μ.

17) Ἄμφορες τετράωτος με δύο ὄτα ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ ἕτερα δύο ὄτα κάθετα ἐπὶ τῶν ὤμων. Ἐλλείπουσιν ἱκανὰ τεμάχια τῆς κοιλίας. Ἐπὶ τῶν ὤμων ἱκανὰ κοσμήματα ἑλικοειδῶν γραμμῶν καὶ περὶ τὴν κοιλίαν ὄφιοειδὲς κόσμημα οἶονεὶ συνεχῶν ὄφρων. Ὑψ. 0,30 μ., πλάτος στομίου 0,125 μ.

18) Δίωτον ἀγγεῖον μικρὸν φαιόχρου πηλοῦ. Ὑψ. 0,09 μ.

19-24) Τυφλόστομα ἀμφορεΐδια κατὰ τὸ μᾶλλον ἀκέραια με παρόμοια κοσμήματα ἐπὶ τῶν ὤμων (Δικτυωτὰ τρίγωνα, συγκεντρικὰ ἡμικύκλια, ἀκτινωτοὺς κύκλους κλπ.).

25) Τυφλόστομον ἀμφορεΐδιον ἀκέραιον με τὸ στόμιον ὀλίγον ἑλλιπὲς καὶ τὴν ζώνην τῶν ὤμων κατὰμεστον δεσμίδων ἡμικυκλίων. Τὰ χρώματα ἕξιτηλα σχεδόν. Ὑψ. 0,165 μ.

26-36) Τυφλόστομα ἀμφορεΐδια σχεδόν ἀκέραια τὰ πλεῖστα με παρομοίαν γεωμετρικὴν διακόσμησιν ἐπὶ τῶν ὤμων.

37) Μικρὸν ἀκέραιον τρίωτον λεβήτιον ἀρίστης διατηρήσεως. Τὰ ὄτα μέλανα. Ὑψ. 0,06 μ., καὶ πλάτος στομίου 0,04 μ.

38-41) Μόνωτα μικρὰ ἀγγεῖα ἄνευ διακοσμήσεως, ὧν τὸ ἓν κίτρινοφάιου πηλοῦ, τὰ δὲ ἄλλα τρία ἐρυθροποῦ.

42-44) Τρία τυφλόστομα ἀμφορεΐδια ἑλλιπῆ κατὰ τὴν κοιλίαν με τὰς αὐτὰς γεωμετρικὰς διακοσμήσεις ἐπὶ τῆς ζώνης τῶν ὤμων.

45) Μικρὸν πήλινον κύπελλον με μικρὰν βᾶσιν καὶ εὐρὸν στόμιον καὶ με ἓν οὖς (φλυτζάνι) με διακόσμησιν καθέτων ἑλικοειδῶν γραμμῶν.

Ἐν τέλει ὑπάρχει ἀρκετὸς ἀριθμὸς θραυσμάτων καθαρισθέντων, ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποτελεσθῶσι καὶ ἄλλα ἀγγεῖα.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΥΤΑΡΙΣΣΗΣ